Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

71	

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2010–2011

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte
Modúl 2
Ardsraith

[GSC22]

GSC22

DÉARDAOIN 11 SAMHAIN 2010, IARNÓIN

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **sé** cheist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	

Marc Iomlán	

6426.04

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

1 **(a)** Is comhvacsaín í MMR a chosnaíonn daoine ar phlucamas, bhruitíneach agus rubella. In 1998 tuairiscíodh go bhféadfadh nasc a bheith ann idir an vacsaín MMR agus uathachas a theacht ar dhaoine.

(i) Cén éifeacht, dar leat, a bhí ag an nasc seo a tuairiscíodh ar líon na bpáistí a bhí á vacsaíniú le MMR in 1998?

____ [1]

(ii) Cén éifeacht a bhí aige seo, dar leat, ar líon na bpáistí ar tháinig an bhruitíneach orthu sna blianta i ndiaidh 1998?

____ [1]

(iii) Tá líon na bpáistí atá á vacsaíniú anois in aghaidh MMR ar comhleibhéal le líon na bpáistí a bhí á vacsaíniú roimh 1998. Cén fáth a bhfuil sé seo amhlaidh, dar leat?

____ [1]

(b) Bhí ionfhabhtú scornaí ar Shorcha agus bhí sí an-tinn. Bhí an dochtúir cinnte gur baictéar de chineál éigin ba chúis leis agus thug sé antaibheathach di.

(i) Luaigh **dhá** fháth gur antaibheathach seachas vacsaín a thug an dochtúir do Shorcha.

____

____

____ [2]

(ii) Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach, dar leat, nach mbaintear ró-úsáid as antaibheathaigh?

____ [1]

(c) Taispeánann an léaráid fagaicít (tíopa d'fhuilchill bhán) agus tom baictéar.

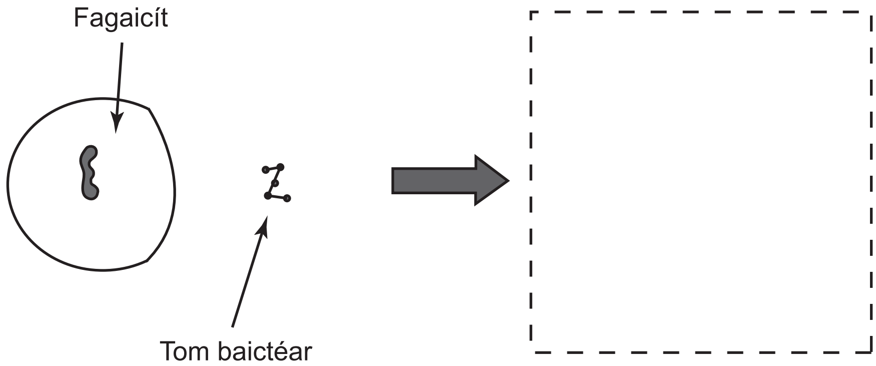

(i) Comhlánaigh an léaráid thuas lena thaispeáint cad é an chéad rud eile a tharlóidh. [1]

(ii) Ainmnigh an próiseas a thaispeántar.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin
Marcanna | Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

2 Is bithbhreosla í saileach a fhásann chomh gasta sin gur féidir í a bhaint i ndiaidh 3 bliana d'fhás.

(a) Nuair a bhíonn saileach in úsáid mar bhithbhreosla, is sampla d'fhorbairt **inbhuanaithe** é. Mínigh ina iomláine cén fáth.

____

____ [2]

(b) Deir eolaithe áirithe nach mbíonn éifeacht ann ar athrú aeráide nuair a fhástar saileach agus nuair a úsáidtear í mar bhithbhreosla.

Mínigh ina iomláine cad chuige a ndeir siad é seo.

____

____

____

____ [3]

(c) Luaigh dóigh amháin a spreagfadh an Rialtas feirmeoirí le saileach a fhás.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

3 **(a)** Tá daonra Thuaisceart Éireann beagnach chomh hard le 1.8 milliún anois. Is é an príomhfháth atá leis seo go bhfuil daoine ag maireachtáil níos faide.

Luaigh **dhá** fháth a bhfuil daoine ag maireachtáil níos faide.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Nuair a bhíonn daonra ag méadú caithfear bia a tháirgeadh ar dhóigh is éifeachtúla. Is féidir feirmeoireacht is éifeachtúla a fhorbairt trí antaibheathaigh a chur le bia an bheostoic a ndéantar dianfheirmeoireacht air.

(i) Mínigh ina hiomláine an dóigh a méadófaí ar tháirgeacht trí antaibheathaigh a chur leis an bhia.

____

______________________________ [2]

(ii) I gcuid mhór tíortha anois, tá cosc ar antaibheathaigh a chur le bia an bheostoic ar bhonn gnáthaimh. Luaigh **dhá** fháth le cad chuige.

____

______________________________ [2]

4 (a) Ailse craicinn atá á léiriú sa léaráid seo a leanas. Tá ailse craicinn ar chuid mhór daoine i dTuaisceart Éireann.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

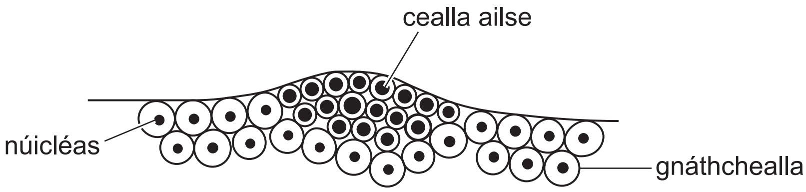

(i) Agus an léaráid in úsáid agat, luaigh **dhá** dhóigh a bhfuil na cealla ailse difriúil le gnáthchealla.

____

____ [2]

(ii) Mínigh an dóigh a dtagann ailse ar chealla craicinn áirithe.

____

____

____ [3]

(b) Daoine atá ag dul chun na hÁise den chéad uair, caithfidh siad roinnt vacsaíní **nua** a fháil sula n-imíonn siad. Mínigh cad chuige.

____

____

____ [2]

LEATHANACH BÁN

(Leanann ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

5 **(a)** Tá dhá chineál brocóige ann atá difriúil lena chéile go géiniteach; an cineál geal agus an cineál dorcha mar atá le feiceáil sa léaráid seo thíos. Bíonn an dá chineál acu le fáil ar stoc crainn agus is maith le héin iad a ithe.

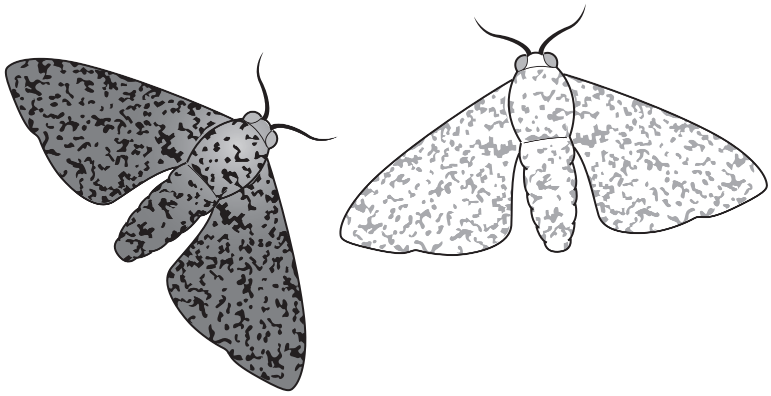

Taispeánann an tábla seo a leanas cad é mar a d'athraigh céatadán na mbrocóg dorcha idir 1800 agus 1900.

(i) Comhlánaigh an tábla tríd an chéatadán don chineál gheal a ríomh.

	% brocóg	
Bliain	Cineál dorcha	Cineál geal
1800	2	
1825	5	
1850	5	
1875	55	
1900	95	

[1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(ii) Ar an eangach thíos, cuir scálaí ar na haiseanna, breac agus tarraing líneghraf do chéatadán na mbrocóg **dorcha** ó 1800–1900.

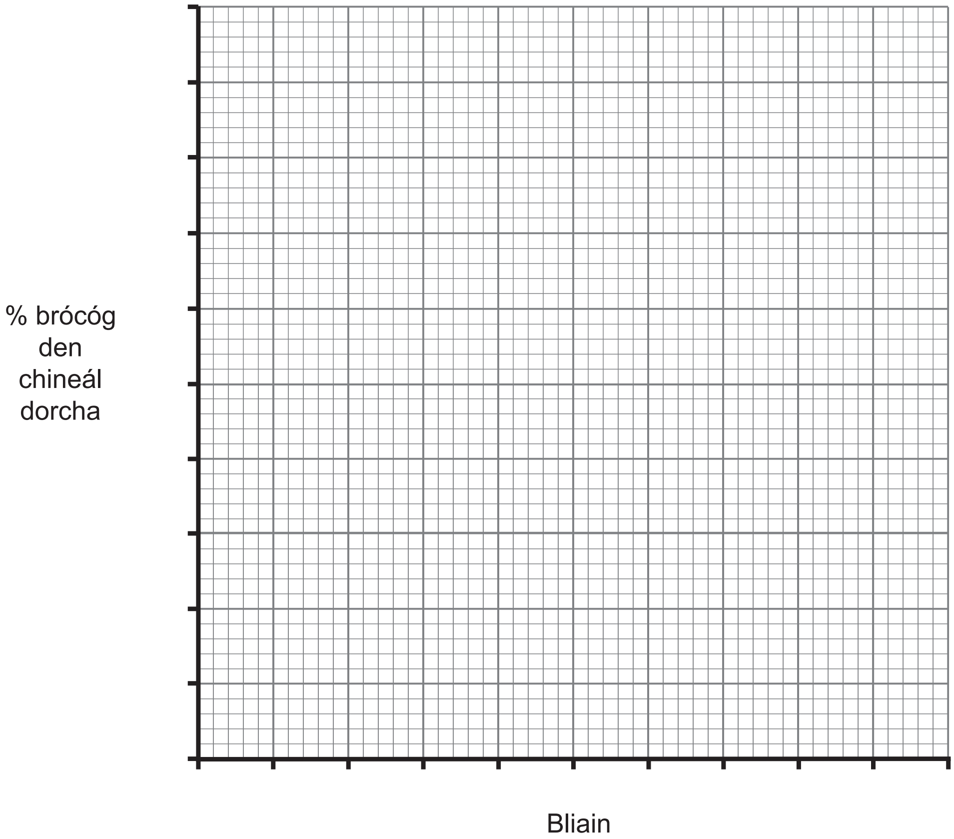

[3]

Idir 1800 agus 1900 d’éirigh na stoic chrainn níos dorcha mar gheall ar thruailliú deataigh (súiche).

(iii) Déan cur síos agus tabhair míniú ar an athrú ar líon na mbrocóg **geal** sa tréimhse seo.

____

____

____

____ [3]

(b) Ba trí roghnú saorga a táirgeadh an chruithneacht seo thíos.

I ngort ina bhfuil cruithneacht nua-aimseartha, bíonn na sifíní uilig ar comh-airde agus bíonn líon mór síolta sna diasa.

© Ingram Publishing/SuperStock

Agus cruithneacht á húsáid mar eiseamláir agat, cuir síos ar an phróiseas a bhaineann le roghnú saorga agus mínigh an dóigh a dtéann sé chun tairbhe do fheirmeoirí.

____

____

____

____

____ [3]

(c) Ainmnigh an t-eolaí a chuir teoiric na héabhlóide chun tosaigh.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

6 **(a)** Is é atá i gceist le hanaclann dúlra limistéar a bhfuil sé mar shainchuspóir aige an bhithéagsúlacht (an réimse de speicis phlandaí agus de speicis ainmhithe atá ann) a chothabháil nó a shaibhriú.

Bíonn anaclanna dúlra áirithe oscailte don phobal ach ní bhíonn cead isteach ag an phobal i gcás cuid eile acu.

Tugann an taighde a rinneadh ar na mallaibh le fios, i gcás anaclanna dúlra áirithe, gur tháinig laghdú ar an bhithéagsúlacht mar gheall ar chead isteach a bheith ag an phobal.

(i) Luaigh dóigh **amháin** a laghdófaí ar bhithéagsúlacht mar gheall ar chead isteach a bheith ag an phobal.

____ [1]

(ii) Pleanáil imscrúdú lena fháil amach an gcuirtear isteach ar an bhithéagsúlacht in anaclann dúlra mar gheall ar chead isteach a bheith ag an phobal.

____

____

____

____

____

____ [3]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

(b) Taispeánann an léaráid thíos cad é mar a thruailleofaí an t-uisce agus cad é mar a mharófaí éisc mar gheall ar níotráití a bheith ag dul isteach in uiscebhealaí.

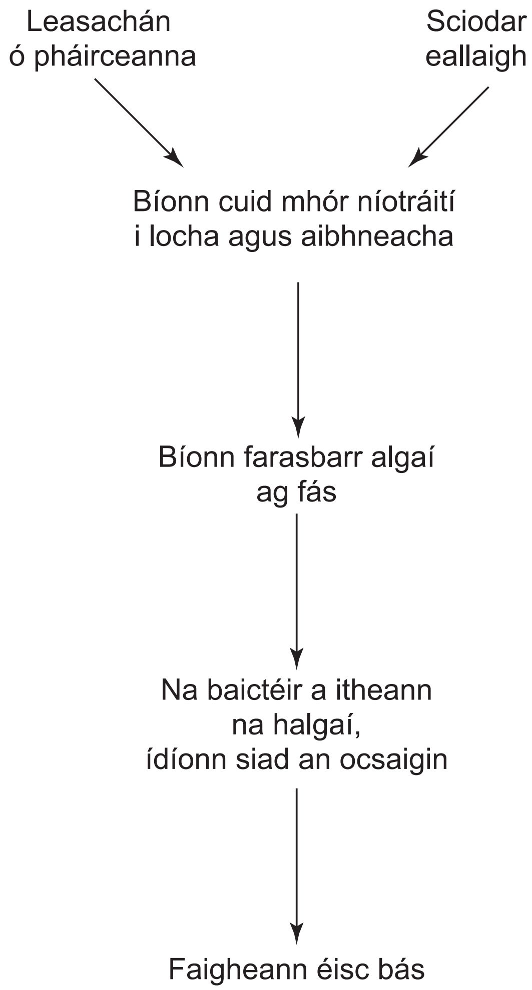

An léaráid agus do chuid eolais féin in úsáid, mínigh an dóigh a bhfuil an Treoir Eorpach um Níotráití ina cuidiú le truailliú uisce a laghdú.

____

____

____

____

____ [3]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

6426.04